

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

7 An vim habeant contractus, qui fiunt metu cadente in constantem
virum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

ciuilibus prohiberi, ne contractus, vel pacta, vel conuentiones iurentur, vel ne iurandum in illis adhibendum feruetur, vel ne contractus rati, & firmi habeantur, tamen iureiurando confirmantur, vel ut cessantur tamquam metu vel dolo facti, si iureiurando confirmantur. Quod si tales leges ferantur, esse irritas; quia penes laicos non fit potestas condendi leges de iureiurando prohibendo, vel non seruando. Paul. Salicet. Cynus in *auth. Sacramenta puberum*. Hostien. in *cap. Quanto* & *cap. Quemadmodum, de iureiurand.* Ioan. Andr. & Panorm. in *cap. Tria, de decimis*, & idem Panorm. in *consil. 2, num. 4, volum. 1. Federi. consil. 91. & 95.* Atque hæc opinio magis cum iure communi consentit. & magis ad veritatem accedit: & omnino videtur esse tenenda: quia causa iurandi est Ecclesiastica. Laicus enim nequit cognoscere, & iudicare, iurandum valeant, an secus, *cap. Tria, de ordine cognit. cap. Lator, qui filij sunt legitimi. cap. Si iudex laicus, de sentent. excom. in sexto.* Ergo laici nequeunt leges ferre de iureiurando tollendo, vel implendo, cum lex vires accipiat a potestate legislatoris. *cap. A nobis de sentent. excom. & l. vlt. ff. de iurisdic. omni. iudic. & cap. Vt animarum, de constit. in sexto.* Item Ecclesiasticæ auctoritatis est iurandum vinculo absolueri, ergo penes laicos non est facultas remittendi iurandi obligationem, & vinculum. Ad extremum, tales leges ciuiles feruntur in fraudem eius, quod est statutum in *cap. vlt. de Foro competen.* ne ratione iurandi laicorum causæ ad Iudices Ecclesiasticos deducantur. Neque hæc in parte recipimus auctoritatem legum ciuiliū, quæ supra citantur, cum lex ciuilis de iureiurando statuere nequeat. Nec admittimus auctoritatem Glossæ ciuilis, Bartoli, vel Baldi: & Dominicus tandem in *cap. Quamuis pactum*, magis Hostien. probauit.

Dubia in eadem quaestione est, An laici statuere queant, ut si minor v. g. contrahat sine decreto Iudicis etiam cum iureiurando, talis contractus habeatur pro contractu facto metu, vel dolo, quo casu etiam iure Canonico iurandum contractum non confirmat? Bald. in *Authen. Sacramenta puberum. C. Si aduersus vendit. & in l. Non dubium. C. De legib.* Etiam si, inquit, statuta non fingant dolum, vel metum, valet statutum annullans iuramentum: vade bona est cautela, quæ alicubi feruntur, ut contractus contra statuta presumatur dolo, vel metu factus. Bartol. in *l. Omnes populi. ff. De iustit. dicit* si statutum laicorum simpliciter annullat iuramentum, non ferata solemnitate, non valet. Si vero disponit, ut contractus aliter celebratus presumatur dolosus, vel metu inductus, vel quod contrahentes presumantur dolo, vel metu inducti, valet statutum etiam ad annullandum iuramentum adhibitum. Hæc illi & ratio eorum est; quia statutum potest presumere dolum, vel metum in contractibus factis sine solemnitate iuris. At iurandum dolo extortum etiam iure Canonico contractum huiusmodi confirmat *cap. Cum contingat, de iureiurand. cap. 2. De pact. in sexto.* Sic etiam sentiunt Paul. Salic. & Iason in *Authen. Sacramenta puberum citata.*

Cæterum Abbas oppositum docet in *consil. 71. quod incipit: Quing. dubia, num. 2. volum. 1.* vbi ait, Statutum laicorum annullans contractum, iuramentum non annullat, quia non spectat ad laicos, inquit, quicquam decernere de iureiurando, sicut nec de alia quavis re spirituali. Hostien. in *cap. Quemadmodum, de iureiurand. & colligitur ex cap. Venerabilem, de elect. Federi. consil. 91. & 95.* vbi generaliter ait: Nullum statutum laicorum valere de rebus spectantibus ad iurisdictionem Ecclesiasticam, & facit pro hoc, quod habetur in *cap. Noui. de iudic.* Item quia laici non possunt cognoscere de vi, & firmitate iurandi, vel alterius cuiusvis rei spiritualis. *cap. Tuam, de ordine cognit. cap. Lator, qui filij sunt legit. cap. Si iudex laicus, de sentent. excom. in sexto. Bart. in l. Tertia. ff. solut. matrim. l. 1. ff. De iuris. omni. iudic.* Item statutum sumit vires, ab auctoritate, & potestate eius, qui statuit. *cap. A nobis, de sent. excom. l. vlt. ff. De iurisd. omni. iudic. cap. Vt animarum, de constit.*

in 6. at laicus auctoritatem in iureiurando non habet. Hæc sententia mihi valde probatur, quam sequitur Alexand. *consil. 59. Romani. consil. 12. Anton. in cap. Cum contingat de iureiurand. Bald. sibi contrarius, in l. Omnes populi. ff. De iustit.*

An vim habeant contractus, qui fiunt metu cadente in constantem virum.

CAPVT VII.

PRIMO quaeritur, An contractus metu mortis initus valeat? Respondeo cum Glossa in *cap. Abbas, De ijs, qui vi metus causa fiunt, in verbo Contractus*, & cum Panormitano in eodem *cap. Abbas, paulo ante memorato, & cap. Cui locum, de sponsal.* Quosdam contractus metu iusto factos, ipso iure consistere: sed rescindi in iudicio postea actione qua dicitur: Quod metus causa factum est, alios vero contractus ipso iure irritos, ac nullius momenti esse.

Sed quinam contractus sunt irriti iure communi, quando metu fiunt? Respondeo cum prædicta Glossa, & Panormitano *locis citatis*, in primis esse donationem, quia donatio sua natura postulat, ut gratis & liberaliter fiat: quare si metu, quis quippiam donauerit, donatio nulla est, quia eo ipso, quod metu fit, non fit gratis, & liberaliter. Vnde remissio debiti si metu fiat, non valet, quia talis remissio est quedam donatio. Item si quis metu renouet iur suo priuato, vel rebus proprijs, & profanis, quas habet, nulla est renuntiatio, quia talis renuntiatio, est quedam donationis species.

Quid si Episcopus beneficium metu conferat clerico alioqui idoneo? Respondeo, factum valere: quia conferre beneficium non est donare. Voluit enim Ecclesia, ut beneficia conferrentur in clericos idoneos, ut digne inseruirent Ecclesie. Item si clericus metu renuntiet beneficio Ecclesiastico, valet renuntiatio, quia fit auctoritate superioris eam ratam, & firmam habentis.

Secundo, matrimonium contractum metu cadente in constantem virum, ipso iure est irritum. *cap. Cui locum. & cap. Veniens, 2. De sponsal. & cap. Significauit 2. De eo qui duxit, quam polluerit per adulterium.*

Tertio, dotis promissio, vel solutio si metu fiat, non valet. *l. Si mulier. §. Si dos. ff. De sponsal.*

Quarto, iurisdicção metu concessa, vel protogata, nullius est momenti. *l. 2. ff. De iudicij.*

Quinto, electio Prelati metu facta, nulla est. *cap. Vbi periculum. §. Ceterum de elect. in sexto.*

Sexto, auctoritas tutorum per metum extorta, vim non habet. *l. §. vlt. ff. De auctori. tutor.*

Septimo, absolutio ab excommunicatione, vel suspensione, vel interdicto, quam metus extorsit, infirma est. *cap. 1. De ijs, qui vi metus causa fiunt, in sexto.*

Octauo, testes in testamentis per metum adhibiti, nullius sunt firmitatis. *l. Qui testamento. ff. De testamentis.*

Nono, votum factum ex metu mortis incusso ab homine, ut votum quis faciat, non valet & idem iuris est de promissione homini facta. *cap. Perlatum, de ijs, qui vi metus causa fiunt, & cap. Præsent. 20. quæst. 3.*

Decimo, qui in carcerem aliquem detruhit, ut aliquid ab eo extorqueret, quicquid ob hanc causam factum est, nullius momenti est. *l. Qui in carcerem. ff. De eo, quod vi metus causa.*

Cæteri vero contractus, pacta, conuentiones, vel quasi contractus iusto, & probabili metu facti valent: ita ut sint iure communi rati, & firmi, quamuis dissolui queant in iudicio, eo quod sint metu initi. Veluti si metu Titius vendat, vel locet domum, aut fundum Cæso iusto pretio, vel mercede, valet venditio, vel locatio, sed rescindi in iudicio potest.

Secundo queritur, Qualis, & quantus sit metus, qui in Iure dicitur iustus, & probabilis, & qui contractus ipso iure reddit irritos, & tales, ut referendi in iudicio possint? Respondeo, esse metum, qui dicitur cadere in constantem virum: qualis est metus mortis, seruitutis, verberum, captiuitatis, vinculorum, perpetui carceris, ingentis cruciatus, ut colligitur videtur ex l. Conmet. c. l. Ego. c. l. Nec timorem. ff. De eo, quod vi metus causa. Metus itidem dicitur totius patrimonii vel maioris eius partis, sine quo aut non potest, aut vix viuere potest quispiam, ut docent Ioan. Andr. Panorm. Bart. & alij communiter.

Quandonom quis ex casu fortuito in contractibus teneatur.

CAPVT VIII.

PRIMO queritur, Quot ex causis obligetur quis in contractibus ex casu fortuito? Respondeo, expresse in cap. 1. De commodato c. in cap. Bona fides, de deposito, & apud Gloss. & Hostien. Ioan. Andr. Panorm. & alios in cap. 1. De commodato, esse tres. Prima est; quando culpa fuit ante casum, veluti Titius commodauit Caio equum, ut Romam veniret, Caius vero sciens, & prudens per loca periculosa transiit, vnde perijt equus, vel iuit Neapolim, & incidit in latrones, qui rapuerunt equum. Secunda causa est, quando mora casum praecessit, ut v. g. tu non reddidisti mihi equum commodatum, quando debueras, qui perijt apud te, alioqui apud Dominum minimè periturus. Tertia causa est, quando vnus contrahentium se sponte obligauit alteri ex casu etiam fortuito, quia onus, & periculum rei contractae sponte suscepit, cap. 1. De commodato, c. in cap. Bona fides, de deposito. Porro, quem casum appellent fortuitum leges, & iura, superius explicauimus cap. 4. in principio.

Quaeres, an etiam iure naturali, & secundum conscientiam teneatur quis ex casu fortuito, quando se sponte obligauit? Respondeo, manifesto constare, tale pactum Iure civili vim habere. l. Si quis fundum. ff. Locati. c. l. Negotium. C. De negotijs gestis, iure etiam Canonico valet pactum huiusmodi, ut patet ex cap. 1. De commodato. c. in cap. Bona fides, de deposito. Ratio itidem naturalis idem pactum confirmat; quia quisque sua sponte potest se alteri obligare, ita, ut rei commodata periculum in omnè euentum suscipiat. Hoc tamen onus est pecunia aestimabile, & ideo is, qui suscipit, pretium, siue mercedem potest exigere, nisi gratis, & liberatè sibi tale onus imponat.

Secundo queritur, An furtum inter casus fortuitos numeretur? Causam dubitationis affert. l. Cum duobus. ff. Damna. ff. Pro socio, etiam ipsum latrocinium recensens, vbi deinde subiungitur. [Damnum si à furtibus illatum fuerit socijs, erit commune, quia socius custodiam praestare debet.] Quibus verbis insinuat non esse pro casu fortuito furtum habendum. At in l. Eum. ff. Idem scriba. ff. De furtis, habetur furtum aliquando sine culpa contingere. Ergo significat lex, furtum aliquando esse casum fortuitum. Respondeo cum Ioan. Andr. & Panorm. in cap. 1. De commodato, quos sequuntur communiter Summiltae, Angel. Rosell. Siluest. & alij in verb. Casus fortuitus, videlicet, quando furtum committit is, qui nobis est aliquo obligationis vinculo coniunctus, à quo etiam diligentissimus quisque nihil timeret vel caueret: tunc furtum pro casu fortuito habetur, ut si fiat furtum à filio, ab vxore, à fratre, à nepote. Si vero furtum admiserit extraneus, non censetur casus fortuitus. Sed hae distinctio potius videtur locum habere in Iudicio exteriori: quia secundum conscientiam interdum furtum ab extraneo commissum potest fortuito accidere. Ut si alicui potio subministraret somnifera, & deinde res aliqua, vel pecunia furtiatur custode somno capto.

Tertio queritur, An cum quis generatim cum aliquo

pacificetur, ita vt se obliget ad omne periculum, hoc est, suscipiat suo periculo rem, & non exprimat casum fortuitum, teneatur ex casu fortuito? Teste Bald. l. ff. Commodati, dux sunt opinioniones: vna est, cum teneri, praeteritum si fuerit contractus, in quo accipiens alioqui ex culpa leuissima tenebatur, vt in commodato; altera vero negat. Gloss. in l. Sed si quis. ff. Quasitum, in verb. Specialiter. ff. Si quis cautionibus iudicio sistendi causa factus non obtemperauerit, quam Gloss. sequuntur Ioan. Andr. Panorm. Angel. & Siluest. in locis superius allegatis: Et ibi Bart. ait sic; Generalis renuntiatio casuum fortuitorum, non valet in iudicio; sed si specialiter exprimantur. Hae opinio est tenenda, quia is, qui tale pactum fecit, se generatim obligauit in omni periculo rei. Sed quia fortuitum non expressit, eum non videtur intellexisse. Quid si aliquem casum fortuitum expresserit, & deinde generatim subiecerit, ita nimirum, & de omnibus alijs casibus fortuitis? Respondeo cum Bart. in l. 1. ff. Commodati, eum obligari ad similes casus fortuitos, non tamen ad eos, qui fuerint maiores casu expresso. Nam, ut constat ex l. Fiskus. ff. Frumenta. ff. De contrahen. empt. Si quis, se obligauit ad aliquos casus fortuitos, non creditur se obligasse ad insolitos, vt docet Gloss. in ea l. Et si quis. teste Alex. consil. 31. volum. 2. se obligauit ad niues, vel tempestates, non videtur se voluisse obligare ad niues, vel tempestates insolitas. Quid si quispiam se alteri obstringat generatim ad casus fortuitos, & nullum exprimat, obligationemque iureiurando confirmet, an tale pactum penitus valeat, ac si aliquos casus fortuitos expressisset? Bald. loco citato, affirmat iurandum in hac parte habere vim casus fortuiti expressi Ioan. Andr. Panorm. Angel. Siluest. & alij censent, habendam esse rationem animi, & voluntatis, qua quis iurauit, ac proinde iuramentum non obligari in his casibus, in quibus specialiter non consensisset, si expressi fuissent: quia iurandum non obligat iuramentum contra voluntatem, & propositum eius.

Quarto queritur, An fit contra substantiam contractus, vt obligetur quis ex casu fortuito in contractu, in quo ex dolo tantum, vel culpa teneatur? Respondeo non esse contra substantiam, quamuis sit praeter, vel contra naturam contractus. Quod vt intelligatur, sciendum est in contractibus aliquid pertinere ad substantiam, aliquid ad naturam contractus, & aliquid esse accidens contractus: quemadmodum in hominis substantia aliquid est, sine quo homo esse non potest, videlicet anima, & corpus: & aliquid ad naturam eius spectat, hoc est, naturaliter illi conuenit, quamuis esse sine illo possit, vt quod oculos habeat, vel aures, vel manus, vel pedes: accidentia autem hominis sunt, quod currat, diiputer, legat, vel quidquam aliud agat. Ita quoque in contractu existimandum est (vt exemplis hae illustrem) in emptione, substantia est res, & pretium: in locatione, res, & merces: quia sine his emptio, vel locatio esse nequit: Naturale vero est in emptione, vel locatione, vt emptor, venditor, locator, & conductor teneantur ex leui culpa, non casu fortuito: quia re vera nisi inter eos aliud pactum fuerit, ex leui culpa, & non leuissima, vel casu fortuito non obligentur. Accidit vero emptioni, vt res quae nodum est, futura tamen speratur, ematur. Item vt res empta tradenda sit alibi, quam vbi empta est.

His positis dicendum est, in contractibus vt quis sponte sua obligetur ex casu fortuito, non esse contra substantiam contractus: nam si tale pactum esset contra substantiam, contractum euerteret; esse tamen praeter naturam contractus: quemadmodum est praeter naturam hominis, si quis cum vna tantum manu nascatur. Hinc perspicietur, non esse contra substantiam contractus, vt quis suscipiat periculum rei contractae, ita vt res sit ipsius periculo; quamuis sit praeter naturam contractus. Verbi gratia, conducit Titus domum Caij obligans se Caio, vt si domus casu perierit, reddere debeat Titus tantundem quantum valeat domus, pactum est praeter naturam locationis, sed non contra substantiam eius; quia reuera in tali locatione est res, & merces. Item de-